

Gaañila Islaamaa-3.2

Description

Muharramaat-(Dubartoota Fuudhun Haraama tañman)-kutaa-2ffaa

Kutaa darbe keessatti dubartoota fuudhun haraama tañman bakka gurguddaa lamatti qoonne turre. Isaanis; yeroo hundaa fuudhun haraama kan tañmanii fi yeroo muraasaaf (murtaañmaaf) haraamaa kan tañmaniidha. Yeroo hundaa fuudhun haraama kan tañman hariiroo isaanii irratti hundaañun bakka saditti ramadamu. Isaaniis, dhiigan haraama kan tañman, hoosisuun haraama kan tañmanii fi soddummaan haraama kan tañman. Lamaan jalqabaa waan ilallef harñma In sha Allah soddummaa fi yeroo muraasaf haraamaa kan tañman ilaalla.

C. Dubartoota soddummaan haraama tañman

Soddummaa yommuu jennu hariiroo ykn firummaa sababa fuudhaa heerumaatin uumamee jechuudha. [1] Fakkeenyaaf, dhiirri tokko dubartii yoo fuudhe, warri gurbaa fi intalaa soddaa walii tañmu. Sababa soddummaatin dubartoonni fuudhun haraama tañman afur. Isaanis:

1-Niiti abbaa- abbaan dubartii takka yoo nikaah hidhate, ilmaan isaa irratti dubartii tana fuudhun haraama. Abbaan dubartii tanatti seenee dhiisee, nikaah hidhachuu qofaan ilmaan irratti haraama taati. Akkasumas, ilmaan ilmaanii irratti haraama.

Yeroo Jaahiliyyaa dubartii takka dhiirsi yoo irraa duñme, ilmi isaa qabeenya isaatii fi ishii walitti qabee dhaalaa ture. Yoo fedhe nama biraatti heerumsiisa, yoo fedhe immoo ofumaa fuudha. Isaan keessaa namoonni gamna tañman fuudhaa heeruma akkanaa garmalee jibbuu turan. Kanarraa kan kañme, nikaahul muqt (gaañila dallansuu fi abaarsaa) jechuun waamu. Yommuu Islaamni dhufu gaañila kana ni balleesse[2]. Rabbiin (subhaanahu wa tañmaala) ni jedha:

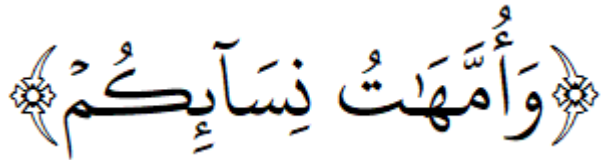
وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا

Wanta darbe malee dubartoota abbootin keessan fuudhan hin fuudhinaa. Dhugumatti, inni fokkataa, jibbamaa fi karaan isaa hamaa tañmee jira. Suuratu An-Nisaa 4:22

Kana jechuun wanta yeroo darbe raawwatame malee fuudhaa heeruma akkanaa irraa fagaadha. Hojiin fokkuun akkanaa raawwatamee jira. Garuu isin kana booda gonkumaa itti hin deebiñma. Dhugumatti, dubartii abbaan keessan nikaha hidhate fuudhun ykn wal-qunnamtii raawwachuun hojii fokkataadha. Namni kana raawwatu Rabbiin biratti jibbamaadha. Akkasumas, abbaan isa jibba. Namni yommuu niiti abbaa fuudhu, wal jibbaa fi diinummaan ni uumama. Sababa kanaan, hariiroon firummaa

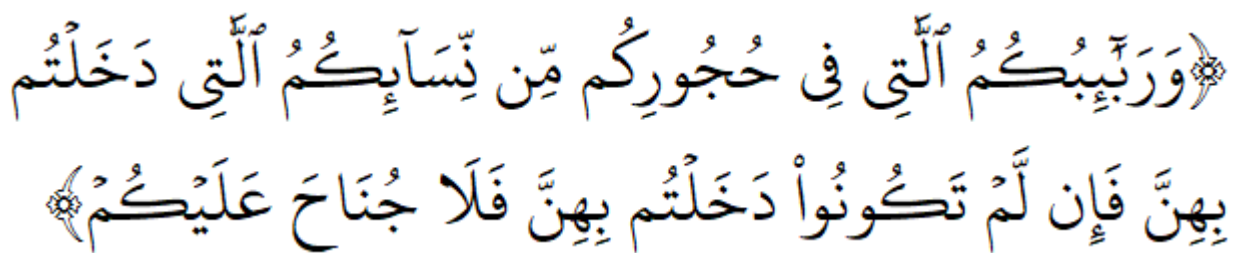
ni cita. Karaan isaa hamaa fi badaa taâ€™ee jira.

2- Haadha niitii- haadha niitii fi akkawoowwan ishii fuudhun haraama. Akkawoowwan-haadha abbaa fi haadha haadhaa. Aaya (keeyyata) suuratu Nisaa itti fufuun Rabbiin (Azza wa jalla) akkana waan jedhuuf,

â€œ[Haawwan niitiwwan keessaniiâ€œ[isin irratti haraama godhamanii jiru].â€• Suuratu An-Nisaa 4:23

3-Intala niitii inni itti seeneeâ€œ kana jechuun dhiirri tokko dubartii intala qabduu yoo fuudhee fi dubartii tana waliin wal-qunnamtii saalaa yoo raawwate, intala ishii fuudhu hin dandaâ€™u. Garuu yoo wal-qunnamti saalaa hin raawwatin fuudhu ni dandaâ€™a. Ragaan kanaa keeyyata suuratu Nisaa itti fufuun:

â€œIntaloota isin guddiftanii gola keessan keessa jiran, kan niitiwwan keessan itti seentan irraa dhalatan [fuudhun haraama godhamanii jiru]. Yoo isaanitti hin seenin, isin irra badiin homaatu hin jiru.â€• Suuratu An-Nisaa 4:23

Kana jechuun intaloota (shamarran) niitiwwan keessan irraa dhalatanii fi gola keessan keessa jiran fuudhun isin irratti haraama, yoo haadha ishiitti kan seentan (wal-qunnamtii raawwattan) taatan. Garuu namtichi haadha nikaah erga hidhatee booda, osoo ishitti hin seenin dubartiin tuni yoo duute ykn hiike, intala ishii fuudhu ni dandaâ€™a.

Fakkeenyaaf, Faaxuman tana dura nama biraatti heerumtee intala takka argachuun nama sanirraa addaan baate haa jennu. Maqaan intala ishii â€œCaaltuâ€• haa jennuun. Amma, Ziyaadi fi Faaxumaan nikaah wal hidhatan. Ziyaad Faaxumatti yoo seene, Caaltu fuudhu hin dandaâ€™u. Garuu Ziyaad Faaxumatti seenun dura, Faaxumaan yoo duute ykn yoo wal hiikan, Ziyaad Caaltu fuudhu ni dandaâ€™a.

4-Niiti ilmaa dugda isaatirraa taâ€™eeâ€œ kana jechuun niiti ilmaa inni dhalchee fuudhun isarratti haraama. Akkuma ilmi niiti abbaa hin fuune, abbaanis niiti ilmaa hin fuudhu. Keeyyata armaan olii itti fufuun:

﴿وَحَلِّيلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ﴾

â€œNiitiwwan ilmaan keessanii kanneen dugda keessan irraa taâ€™TManiiâ€[fuudhun isin irratti haraama godhamanii jiru].â€ Suuratu An-Nisaa 4:23

Garuu niiti ilma guddifachaa fuudhun haraamaa miti. Sababni isaas, aaya armaan olii keessatti â€œkanneen dugda keessan irraa taâ€™TManâ€ waan jedheef. Ilmi guddifachaa ilma inni dhalchee waan hin taaneef dugda isaatirraa kan taâ€™TMee miti.

2. Yeroo Murtaaâ€™TMaf (Muraasaaf) Dubartoota Fuudhun Haraama Taâ€™TMan

Kana jechuun sababni fuudha dhoowwu hanga isaan waliin jiruutti dubartoota kanniin fuudhun haraama. Garuu sababni fuudha dhoowwu yoo kaâ€™TMee, isaan fuudhun ni dandaâ€™TMama. Ramaddii dubartootaa kanniinis haala armaan gadiitiin ilaalu dandeenya:

1-Obboleetti niitii (obboleettiwwan lama yeroo tokkotti fuudhu)- dhiirri tokko dubartii takkaa fi obboleetti ishii yeroo tokko keessatti fuudhu hin dandaâ€™TMu. Garuu yoo niitin isaa duute yookiin wal hiikan, obboleetti ishii fuudhu ni dandaâ€™TMa. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™TMaalaa Aayah armaan olii irraa itti fufuun akkana jedha:

﴿وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ﴾

â€œWanta darbe malee obboleettiwwan lamaan walitti qabuun [isin irratti haraama].â€ Suuratu An-Nisaa 4:23

Kana jechuun wanta yeroo darbe raawwatame malee fuudhaa heeruma akkanaa irraa fagaadha. Araboonni Islaamni dhufuun dura obboleettiwwan lamaan altokko fuudhu turan. Ergasii, Islaamni dhufuun gocha akkanaa irraa isaan dhoowwe. Asitti obboleetti garaa taâ€™TMii, obboleetti gara abbaatin taâ€™TMii, dubartii ishiin harma waliin hoote altokko fuudhun hin dandaâ€™TMamu. Dubartiin yeroo daaâ€™TMimummaa harma waliin hodhan obboleeyyan waan walii taâ€™TManiif altokko fuudhun hin taâ€™TMu.

Faaydaa: Namtichi tokko dubartii takka erga fuudhee booda, ergasii obboleetti ishii yoo fuudhe, fuuti lammataa baaxila (kan sobaati). Garuu kan jalqabaa guutuu (sahiihadha). Kanaafu, tan lammataa irraa addaan bahuu qabu. Haa taâ€™TMuu malee, lamaan isaanitu yeroo tokko keessatti nikaah yoo hidhate, nikeenyi lamaanu isaanitu bade. Sababni isaas, takka tan biraa irraa wanti adda ishii godhu hin jiru.[3].

2-Niitii fi Adaadaa ishii ykn ishii fi haboo ishii altokko fuudhuâ€ Dhiirri tokko dubartii takkaa fi adaadaa ishii ykn dubartii takkaa fi haboo ishii altokko fuudhu hin dandaâ€™TMu. Adaadaa jechuun obboleetti abbaa ishii, haboo jechuun obboleetti haadhaa. Hadiisa Abu Hureeyran gabaase keessatti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:

āž▫**Sababa soddummaatin yookiin fuudhaa heerumaatin** haraama taâ€™™an afur. Isaanis:
 āž™Niiti abbaa ofii, niiti ilma ofii, haadha niiti fi intala niiti itti seenanii (wal-qunnamtii raawwatanii).
 Kunniin afran yeroo hundaa haraama.
 āž▫Dhiirsi irraa duâ€™™e dhiisee, hariroon fuudhaa heerumaa uumamnaa yeroo hundaa haraama.
 Fuudhun gonkumaa hin dandaâ€™™amu.
 āž▫Garuu wanti asirraa adda taâ€™™u, intala niitii itti hin seenini. Dubartii takka nikaah hidhatanii ergasii
 yoo ishitti hin seenin (wal-qunnamtii hin raawwatan), intala ishii fuudhun haraamaa miti.
 āž▫**Dubartoonni yeroo murtaaâ€™™af haraama taâ€™™an**, sababni isaan fuudhu irraa nama dhoowwu
 yoo kaâ€™™e halaala namaaf taâ€™™u. Garuu yoo sababni hin kaâ€™™in isaan fuudhun hin dandaâ€™™amu.
 āž▫Dubartoonni gosa kana gara ramaddi saddeetu jira. Isaan keessaa:
 āž™obboleettiwwan lama wal bira fuudhun hin dandaâ€™™amu.
 āž™Dubartii takkaa fi adaadota ishii wal bira fuudhun dhoowwadha.
 āž|Garuu yoo niitin isaa duute ykn addaan bahan, obboleetti ykn adaadaa ishii fuudhu ni dandaâ€™™a.
 In sha Allah kutaa itti aanu keessatti dubartoota yeroo muraasaf (murtaaâ€™™aaf) haraama taâ€™™an itti
 fufna. Wa billahi tawfiiq

Concise Presentation of the Fiqhâ€™ fuula 395

admin